

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تفسیر ترتیبی قرآن کریم (۴)

سرفصل جلسات

استاد

دکتر سید محسن میرباقری

تنظیم:

آموزش‌های آزاد مرکز آموزش الکترونیکی دانشگاه قرآن و حدیث

فروردین ۱۳۹۵

فهرست

۳.....	معرفی درس تفسیر ترتیبی (۴).....
۴.....	جلسه اول.....
۴.....	آفرینش انسان و جانشینی او در زمین (۱).....
۵.....	جلسه دوم.....
۵.....	آفرینش انسان و جانشینی او در زمین (۲).....
۶.....	جلسه سوم.....
۶.....	آفرینش انسان و جانشینی او در زمین (۳).....
۷.....	جلسه چهارم.....
۷.....	پذیرش ادیان الهی.....
۸.....	جلسه پنجم.....
۸.....	آیه الكرسي (۱).....
۹.....	جلسه ششم.....
۹.....	آیه الكرسي (۲).....
۱۰.....	جلسه هفتم.....
۱۰.....	آیه الكرسي (۳).....
۱۱.....	جلسه هشتم.....
۱۱.....	آیه الكرسي (۴).....
۱۲.....	جلسه نهم.....
۱۲.....	آیه الكرسي (۵).....
۱۳.....	جلسه دهم.....
۱۳.....	عدم اکراه در دین.....
۱۴.....	جلسه یازدهم.....
۱۴.....	دین اسلام.....
۱۵.....	جلسه دوازدهم.....
۱۵.....	تغییر خلقت.....
۱۶.....	جلسه سیزدهم.....
۱۶.....	تأکید بر مسئولیت فردی و عدم نفی مسئولیت‌های اجتماعی.....
۱۷.....	جلسه چهاردهم.....
۱۷.....	(سنت‌های الهی).....
۱۸.....	جلسه پانزدهم.....
۱۸.....	دخول آمنیه (روحی).....
۱۹.....	جلسه شانزدهم.....
۱۹.....	تسبیح موجودات.....

معرفی درس تفسیر ترتیبی قرآن کریم (۴)

هدف از ارائه این درس تفسیر آیات مشکل قرآن کریم است که به موضوعات گوناگونی چون خلقت انسان و جعل خلیفه، پذیرش ادیان الهی، آیه الكرسي، عدم اکراه در دین، دین اسلام، تغییر خلقت، توجه به مسئولیت فردی و عدم نفی مسئولیت‌های دیگر، سنت‌های الهی، دخول امنیه و تسبیح موجودات می‌پردازد.

جلسه اول
بررسی آیه ۳۰ سوره مبارک بقره
(آفرینش انسان و جانشینی او در زمین) (۱)

اهداف درس

پاسخ به این پرسش که:

- ✓ چرا خداوند فرشتگان را از امر خلافت انسان بر زمین آگاه کرد؟
- ✓ مراد از «خلیفه» در آیه کیست؟

اهداف درس

- آیه ۳۰ سوره مبارک بقره
- آگاهی فرشتگان از خلافت انسان
- مراد از «خلیفه»
- مراد از «مستخلفُ عنه»
- معنای خلافت
- چکیده

جلسه دوم
بررسی آیه ۳۰ سوره مبارک بقره
(آفرینش انسان و جانشینی او در زمین) (۲)

هدف درس

پاسخ به این پرسش که:

✓ بر اساس آیات قرآن، انسان جانشین چه کسی در زمین خواهد شد؟

اهداف درس

مروری بر مبحث پیشین

مستخلف عنه در آیه

بررسی دو دیدگاه برتر

الف) انسان خلیفه خدا

ب) انسان جانشین اقوام گذشته

نکته

چکیده

جلسه سوم
بررسی آیه ۳۰ سوره مبارک بقره
(آفرینش انسان و جانشینی او در زمین) (۳)

اهداف درس

پاسخ به این پرسش‌ها که:

✓ ابهام ملائکه نسبت به آفرینش انسان چه بود؟

✓ مراد از «ما لا تعلمون» در آیه چیست؟

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

ابهام ملائکه نسبت به آفرینش انسان

پاسخ اجمالی خداوند به ملائکه

مراد از «ما لا تعلمون»

چکیده

جلسه چهارم
بررسی آیه ۶۲ سوره مبارک بقره
پذیرش ادیان الهی

اهداف درس

پاسخ به این پرسش که:

- ✓ آیا پیروی از ادیان یهود و نصاری همچون دین مبین اسلام موجب رستگاری خواهد بود؟
- ✓ مراد از «صابئین» در آیه کیست؟

اهداف درس

- آیه ۶۲ سوره مبارک بقره
- رستگاری اهل کتاب
- کفر ورزیدن علمای اهل کتاب به قرآن
- مراد از صابئین
- چکیده

جلسه پنجم
بررسی آیات ۲۵۵ تا ۲۵۷ سوره مبارک بقره
(آیه الكرسي) (۱)

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ فضیلت خواندن آیه الكرسي؛
- ✓ موضوعات کلی مطرح شده در آیات ۲۵۶ و ۲۵۷ سوره مبارک بقره؛
- ✓ فضیلت ذکر «لا إله إلا الله».

اهداف درس

آیات ۲۵۵ تا ۲۵۷ سوره مبارک بقره (آیه الكرسي)

نکته نخست

نکته دوم

فضیلت خواندن آیه الكرسي

بررسی اجمالی آیه دوم (آیه ۲۵۶)

بررسی اجمالی آیه سوم (آیه ۲۵۷)

بررسی آیه نخست (آیه ۲۵۵)

عبارت نخست: ﴿الله لا إله إلا هو﴾

فضیلت ذکر ﴿لا إله إلا الله﴾

چکیده

جلسه ششم
بررسی آیات ۲۵۵ تا ۲۵۷ سوره مبارک بقره
(آیه الكرسي) (۲)

اهداف درس

در این جلسه:

✓ عبارت نخست آیه ۲۵۵ سوره مبارک بقره ﴿الله لا إله إلا هو﴾ و بخشی از عبات دوم آیه ﴿الحی القیوم﴾ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

بررسی آیه ۲۵۵ سوره مبارک بقره

عبارت نخست: ﴿الله لا إله إلا هو﴾

مفهوم بندگی

بندگی حق یا بندگی باطل

عبارت دوم: ﴿الحی القیوم﴾

مفهوم حیات در باره انسان

چکیده

جلسه هفتم
بررسی آیات ۲۵۵ تا ۲۵۷ سوره مبارک بقره
(آیه الكرسي) (۳)

اهداف درس

در این جلسه:

✓ عبارت دوم آیه ۲۵۵ سوره مبارک بقره ﴿الْحَيِّ الْقَيُّومُ﴾، عبارت سوم ﴿لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ﴾ و عبارت چهارم ﴿لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

بررسی آیه ۲۵۵ سوره مبارک بقره

عبارت دوم: ﴿الْحَيِّ الْقَيُّومُ﴾

مفهوم حیات درباره خداوند

قیومیّت خداوند متعال

عبارت سوم: ﴿لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ﴾

عبارت چهارم: ﴿لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾

چکیده

جلسه هشتم
بررسی آیات ۲۵۵ تا ۲۵۷ سوره مبارک بقره
(آیه الكرسي) (۴)

اهداف درس

در این جلسه:

✓ عبارت پنجم آیه ۲۵۵ سوره مبارک بقره ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

اهداف درس

بررسی آیه ۲۵۵ سوره مبارک بقره

عبارت پنجم: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ (۱)

عبارت پنجم: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ (۲)

شفاعت مأذون و غیر مأذون مرز بین توحید و شرک

شفاعت اولیای الهی مصداقی از شفاعت مأذون

چکیده

جلسه نهم
بررسی آیات ۲۵۵ تا ۲۵۷ سوره مبارک بقره
(آیه الكرسي) (۵)

اهداف درس

در این جلسه:

✓ عبارت ششم آیه ۲۵۵ سوره مبارک بقره ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ تا عبارت نهم ﴿وَلَا يُوَدُّهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ مورد بررسی قرار می‌گیرد.

اهداف درس

مرجع ضمیر «هم» و مراد از «مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ» و «مَا خَلْفَهُمْ»
انواع علم الهی و میزانی از آن که در اختیار دیگران قرار می‌گیرد.

مراد از «أَلَّا بِمَا شَاءَ»

مراد از «كُرْسِيَّ» خداوند

مرجع ضمیر در «حِفْظُهُمَا»

چکیده

جلسه دهم
بررسی آیه ۹۹ سوره مبارک یونس
(عدم اکراه در دین)

اهداف درس

پاسخ به این پرسش‌ها که:

- ✓ چرا کافران با نزول عذاب یا نشانه‌ای انکارناپذیر، مجبور به پذیرش ایمان نمی‌شوند؟
- ✓ مراد از وجود نداشتن اکراه در دین چیست؟

اهداف درس

آیه ۹۹ سوره مبارک یونس

اشتقاق شدید پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر هدایت انسان‌ها

اختیار و انتخاب؛ سنت الهی

یاری و لطف خداوند در هدایت انسان

چکیده

جلسه یازدهم
بررسی آیه ۱۹ سوره مبارک آل عمران
دین اسلام

اهداف درس

در این جلسه

- ✓ دین مقبول نزد خداوند را خواهیم شناخت.
- ✓ مقصود از دین اسلام را در خواهیم یافت.
- ✓ اختلاف اهل کتاب در دین خدا و دلیل این اختلاف را بررسی خواهیم کرد.
- ✓ فرجام کفر ورزیدن به آیات خداوند را در خواهیم یافت.

اهداف درس

نگاهی کلی به آیه

دین نزد خداوند

مقصود از دین اسلام

تسلیم در پیشگاه خداوند

اختلاف در دین خدا به دلیل بغی

سرعت حسابرسی برای کافران

چکیده

جلسه دوازدهم
بررسی آیه ۱۱۹ سوره مبارک نساء
تغییر خلقت

اهداف درس

در این جلسه

- ✓ اقدامات و تلاش شیطان در فریب بندگان را خواهیم شناخت.
- ✓ خواهیم دانست که وعده‌های شیطان فریبی بیش نیستند.
- ✓ مقصود از تغییر خلقت، که شیطان بندگان را به آن فرمان می‌دهد، را خواهیم شناخت.
- ✓ در خواهیم یافت شیطان با وجود تمام تلاش‌ها و نفوذهایش در بندگان، هیچ تسلطی در گمراه کردن آنها ندارد و انسان‌ها می‌توانند از او پیروی نکنند و با او مخالفت ورزند.

اهداف درس

- ترسیم فضای آیات ۱۱۶ تا ۱۲۲
  - تلاش شیطان در گمراه کردن و آرزومند ساختن بندگان
  - اقدامات شیطان برای گمراه کردن بندگان
  - منظور از خلقت و تغییر آن در آیه
  - فرجام ولی دانستن ظیطان و پیروی از او
  - تسلط نداشتن شیطان بر بندگان
- چکیده

جلسه سیزدهم
بررسی آیه ۱۰۵ سوره مبارک مائده
تأکید بر مسئولیت فردی و عدم نفی مسئولیت‌های اجتماعی

اهداف درس

- ✓ بررسی آیه ۱۰۵ سوره مبارک مائده؛
- ✓ بررسی دلالت آیه در باره امر به معروف و نهی از منکر.

اهداف درس

- آیه ۱۰۵ سوره مبارک مائده
- بررسی آیه ۱۰۵ سوره مبارک مائده
- بررسی دلالت آیه در باره امر به معروف و نهی از منکر
- جمع‌بندی
- چکیده

جلسه چهاردهم
بررسی آیه ۱۶ سوره مبارک اسراء
(سنت‌های الهی)

اهداف درس

در این جلسه:

- ✓ بررسی آیه ۱۰۵ سوره مبارک مائده؛
- ✓ بررسی دلالت آیه در باره امر به معروف و نهی از منکر.

اهداف درس

آیه سوره مبارک اسراء
بررسی آیه ۱۶ سوره مبارک اسراء
قرائت‌های گوناگون آیه
سنت تشویق و تنبیه در قرآن
فرآیند تشویق و تنبیه در قرآن
چکیده

جلسه پانزدهم
بررسی آیه ۵۲ سوره مبارک حج
دخول آمنیه (روحی)

اهداف درس

در این جلسه با:

- ✓ دیدگاه مفسران در باره ریشه واژه «تَمَنَّى» در آیه ۵۲ سوره مبارک حج و معنایی که از آیه بر اساس آن استنباط کرده‌اند؛
- ✓ علت اختلاف در معانی استنباط شده از آیه؛
- ✓ هماهنگ‌ترین معنای استنباط شده با آیه؛
- ✓ روایت ساختگی غرانیق ذیل این آیه و بررسی و ابطال آن آشنا خواهیم شد.

اهداف درس

- ریشه‌یابی واژه «تَمَنَّى» و معانی استنباط شده از آیه بر اساس آن
- علت اختلاف مفسران در معنای آیه
- تحقیق در ریشه واژه «تَمَنَّى»
- بررسی معانی استنباط شده از آیه
- هماهنگ‌ترین معنا با آیه مبارک
- بررسی و ابطال روایت غرانیق ذیل آیه
- چکیده

جلسه شانزدهم
بررسی آیه ۱ سوره مبارک جمعه
تسبیح موجودات

اهداف درس

در این جلسه

- ✓ با پنج آیه تسبیح موجودات نسبت به خداوند در سوره‌های «مَسْبُحَات» و قانونمندی این تسبیح آشنا خواهیم شد.
- ✓ معنای «تسبیح» و «حمد» و تفاوت آنها با یکدیگر را خواهیم شناخت.
- ✓ خواهیم دانست تسبیح موجودات چگونه تسبیحی است و لازمه آن چیست؟

اهداف درس

قانونمندی تسبیح خداوند

معنای تسبیح

لازمه تسبیح (۱)

لازمه تسبیح (۲)

چکیده

پایان